

Stratagematum Liber Secundus.

hostili solerent cruore respergi. Epaminūdas Thebanus cōtristatis militibus q̄ ex hasta eius ornamentū infulæ more depēdens uentus ablatum ī sepulchꝛe lacedæmonii cuiusdā depulerat. Nolite inquit milites trepidare lacedæmoniis significat interitus sepulturæ enim funeribus ornantur.

Idē cū fax de cœlo nocte delapsa eos q̄ aduerterūt terruisset lumē inq̄ hoc numina ostendūt. Idem in stante aduersus Lacedæmonios pugna cum sedile in quo resederat succubuisset: & id uulgo pro tristi excipētur ngnificatōe cōfusi milites interpretarentur. imo inquit uetamur sedere.

Lucius Sulpitius Gallus defectū lunæ imminente ne pro ostento exciperent milites pdixit futurum additis rationibus causisq̄ defectionis.

Agathocles Syracusanus aduersus Pœnos simili eiusdē sideris diminutōe q̄ sub die pugnæ: ut pdigio milites sui cōsternati erāt rōe q̄ id acciderat exposita docuit q̄cqd̄ illud foret: ad regē nām nō ad ip̄os p̄positū prinēf.

Pericles cū in castra eius fulmen decidisset terruissetq̄ milites aduocata concione lapidibus in cōspectu oīum collisis ignem excussit: sedauit turbationē cū docuisset similiter nubium nubium attritu excuti fulmen.

Tymotheus atheniēsis classe dimicaturus aduersus corcyræos gubernatori suo q̄ pficiscēti iā classi signū receptui cœpat dare: quia ex remigibus quēdā strenuatē audierat: miraris inq̄t ex tot militibus unū p̄fixisse.

Chabris atheniēsis classe dimicaturus excusso ante nauē ipsius fulmine exterritis per tale pdigiū militibus nūc inq̄t potissimū inēuda pugna ē cū deoz̄ maximus Iuppiter adesse numen suū classi nostræ ostendit.

Sexti Iulii Frontini Stratagematum; Liber Secundus.

Ispositis primo libro exēplis istructuris ut mea fert opinio ducem in his quæ ante cōmissum prælium agenda sūt. De incept reddamus pertinentia ad ea quæ in ip̄o prælio agi solent: deinde quæ post prælium: & eorum quæ ad præliū pertinent. Species sunt.

De tempore ad pugnam eligendo.	Cap. i.
De loco ad pugnam eligendo.	Cap. ii.
De acie ordinanda.	Cap. iii.
De acie hostium turbanda	Cap. iiii.
De insidiis.	Cap. v.
De emittēdo hoste ne clausus præliū ex despatione reintegret.	Cap. vi.
De dissimulandis aduersis.	Cap. vii.
De restituenda per constantiam acie.	Cap. viii.
Quæ post prælium agenda sunt si res prospere cesserint & de confirmandis reliquis belli.	Cap. ix.

Si res durius cesserit de aduersis emendandis.

De dubiorum animis in fide retinendis.

Quæ faciendæ sunt pro castris si satis fiducia in presentibus copiis non habemus.

De effugiendo.

Cap. xi

Cap. xi

Cap. xii

Cap. xiii

De tempore ad pugnam eligendo.

Cap. i

Cipio in Hispania cum cõperisset Hasdrubalẽ Pœnoꝝ ducẽ ieiuno exercitu mane p̄cessisse in aciẽ cõtinuã in horam septimam suos: quibus præceperat ut quiesceret: & cibum caperet. Cũq; hostes inedia siti mora sub armis fatigati repetere castra cepissent: subito copias eduxit: & cõmissio prælio uicit.

Metellus Pius in Hispania aduersus Herculeũ cum ille in oriente prinus die instructã aciẽ uallo eius admouisset: seruidissimo tũc tpe anni in castra suos cõtinuit in horã diei sextã: atq; ita fatigatos æstu facile integris & recentibus suoz uicit uiribus. Idem iunctis cum Põpeio castris aduersus Sertoriũ in Hispania cum sæpe instruxisset aciẽ hoste qui imparẽ se duobus credebat pugna detractate: quodã deinde tpe cum aiaduertisset Sertoria nos de polcetes pugna humerosq; exeretes & læceas uibrates: existimauit ardori cedendũ in tpe: recepitq; exercitũ: & Põpeio idẽ faciendi auctor fuit.

Posthumius cõsul in Sicilia cum castra eius a Punicis triũ miliũ passuũ spatio distaret: & dictatores carthaginensiuũ quotidie ante ipsa munimẽta Romanoz dirigeret aciẽ exigua manu leuibus assidue præliis pro uallo resistebat. Quã cõsuetudinẽ cõtẽnente iã pœno reliqs oibus intra uallũ pparatis ex moꝝ pristio cum paucis sustinuit in cursũ aduersarioꝝ ac solito diu rius deriuit. qbus fatigatis post sextã horã et se recipiẽtibus & cum inedia quoz laboraret p̄recetes suos hostẽ quẽ p̄dcã p̄fligauerat in cõmoda fugauit.

Hyphicrates Atheniẽ. q̄ explorauerat eodẽ assidue tpe hostes cibũ capematurius uesci suos iussit: & eduxit in aciẽ: aggressusq; hostẽ ita detinuit: ut ei nec cõfligendi nec abeundi daret facultatẽ. Inclinato deinde iam die reduxit suos: & nihilominus in armis retinuit: fatigati hostes non statõẽ magis q̄ inedia: statim ad corporis curã & cibũ capiendũ festinauerũt. Hyphicrates rursus eduxit: & incõpositi hostis aggressus est castra.

Idẽ cum aduersus lacedæmonios pluribus diebus cõminus h̄ret: & utraq; pars certis t̄pibus assidue pabulatũ lignatũq; pcederet: quodã die militũ habitu seruos lixaq; dimisit ad munera milites retinuit: & cum hostes dispersi essent ad similia munera expugnauit castra eorum inermesq; cum fasciculis passim ad tumulatũ recurrentes facile aut cecidit aut cepit.

Virginus cõsul in uolsis cum præcurrere hostes effusos ex lōginquo uidisset quiescere suos ac defixa teneri pila iussit: tunc anhelatẽ integris

uiribus exercitus sui aggressus auertit.

Fabius Maximus nō ignarus Gallos & Sannites priō īpetu p̄ualere suo rū aut infatigabiles spūs inter moras decertādi ēt incalescere ipauit militibus ut cōtēti essent priō cōgressu sustinere: ut hostē mora fatigarēt qđ ut successit amoto ēt subsidio suis ī priā acie uniuersis uiribus opp̄ssū fudit hostem.

Philippus ad cheroniā memor sibi eē militē lōgo usu duratū atheniēsibus sacrē qđē sed inexercitatū: & īpetu tātū uiolētū ex industria traxit p̄liū mōq; lāguētibus iā atheniēsibus cōcitatis intulit signa & ipsos cecidit.

Lacedæmonij certiores ab explorātibus facti messentos in eam exarsisse rabiē ut præliū cum cōiugibus ac liberis descenderēt: pugnā destulerūt.

C. Cæsar bello ciuili cū exercitū Aphranii & Petrei circūuallatū siti angere: iisq; ob hoc exaspatus īterfectis oībus īpedimētis ad pugnā descēdit. Continuit suos arbitratu alienum dimicationi tempus: quod aduersarios ira & desperatio incenderat.

Cneus Pōpeius fugiētē Mythridatē cupiēs ad p̄liū cōpellere elegit tps ad dimicationē nocturnū: ut aduēti se opponeret: atq; ita p̄paratus subitā hostibus necessitatē decertādi iniecit. Præterea sic cōstituit aciē ut p̄toricū qđē oculos p̄strigeret aduersa luna suis aut illustrē & cō picuū p̄beret hostem.

Iugurthā aut cōstat memorē uirtutis romanorū sp̄ inclinato die cōmitere p̄lia solitū: ut si fugarent sui opportunā noctē hērent ad delitescendū.

Lucullus aduersus Mythridatē & Tygranē in armeniā maiore apud tygranocertā cū ipse nō āplius. xy. milia armatorū hēret: hostis uero innumera bilē multitudinē: eoq; ipso īhabile: usus hoc eius icōmodo nōdū ordinatā hostiū aciē iuasi atq; ita p̄tinus dissipauit: ut ipi qđē reges abiectis insignibus fugerent.

Claudius Tyberius Nero aduersus p̄nōnios cū barbari in aciē oriente statim die p̄cessissent: cōtinuit suos: passusq; est hostē nebula & imbribus q forte eo die crebri erāt uerberari. Ac demū ut fessū stādo & pluuia nō solū aio sed lassitudine deficere aiaduertit: signo dato adortos supauit.

Cæsar in Gallia qa compererat Ariouisto germanorū regi institutum & quasi legem esse militibus nō pugnandi decrescēte luna tū porissimū acie cōmissa impeditos religione hostes uicit. Diuus Augustus Vespasianus tudæos saturni die quo eis nefas ē qcq; serie rei agere adortos superauit.

Alex. lacedæmōius aduersus Atheniēs apud Egeopotaneos īstituit cetero tpe infestari naues atheniēsīū deinde reuocare classem: qua re in cōsuetudinē ducta cū Atheniēs post digressum eius ad cōtrahendas copias dispergerent extēdit ex cōsuetudie classem: & recepit cū hostiū maxima pte ex more delapsa adortus reliquos occidit: & uniuersas naues cepit.

quoque robur in peditibus erat capestria teneri penos in plana deduxit: ubi per elephantes dissipatis ordinibus Romanorum sparsos milites pernumidas percutus eorum exercitum fudit in illa diem terra marique uictorem.

Epaminondas dux Thebanorum aduersus lacedaemonios directurus aciem pro fronte eius decurrere equibus iussis cum ingentem puluerem oculis hostium obiecit: expectationemque eius certaminis perdidisset circumducto pedite ab ea parte ex qua decursus in aduersam hostium aciem ferebat inopinatum terga adortus cecidit.

Lacedaemonii trecenti contra innumerabilem multitudinem Persarum Termopilas occupauerunt: quaque angustiae non amplius quam parem numerum eminus pugnatum poterat admittere: eaque ratione quantum ad congressus facultatem aequati numero barbarorum uirtute autem praestantes magnam eorum occiderunt partem: nec superati forent nisi per perditorem Ephylatem trachinium circumductus hostis a tergo eos oppressisset.

Themistocles dux Atheniensium: cum uideret utilissimum Graeciae aduersus multitudinem Xerxis nauium in angustiis Salaminis decernere: idque persuadere ciuibus non posset: solertia effecit ut a Barbaris ad utilitates suas Graeci compellerentur. Simulata namque perditione misit ad Xerxem qui iudicaret populares suos de fuga cogitare: difficilioremque rem ei futuram si singulas ciuitates obsidione aggredereur. Qua ratione effecit ut exercitus Barbarorum primum ingetaret: dum tota nocte in statione custodiae esset: deinde ut sui mane integris uiribus cum dictis Barbaris uigilia marcentibus confingerent loco ut uoluerat arcto: in quo Xerxes multitudine qua praestabat uti non posset.

De acie ordinanda. Cap. iiii.

Neus Scipio in Hispania aduersus Hannonem ad opidum Indibilem: cum aduertisset punica aciem ita directam: ut in dextro cornu Hispani constituerent robustus quidem miles: sed qui alienum negotium ageret. In sinistro autem a se minus uiribus firmus: sed animi constantioris: reducto sinistro latere suorum dextro cornu quod ualidissimis militibus extruxerat obliqua acie cum hoste confligit. Deinde suis fugatisque africanis: Hispanos qui in recessu spectantium more steterant: facile in deditioem compulit.

Philippus Macedonum rex aduersus Illyrios gerens bellum ut aduerteret fratrem hostium stipatam electis de toto exercitu uiris: latera infirmiora: fortissimis suorum in dextro cornu collocatis sinistrum latus hostium inuasit: turbataque acie tota uictoriam persequauit.

Parmenes Thebanus cōspecta Persarum acie quam robustissimas copias in dextro cornu collocatas habebat simili ratione & ipse suos ordinauit: omnemque equatum & fortissimum quemque peditum in dextro cornu: infirmos autem contra fortissimos hostium posuit: praecipitque ut ad primum impetum eorum sibi fuga consulerent: &

Sexti Iulii Frontini.

in siluestria cōfragosaq; loca se reciperēt. Ita frustrato robore exercitus ipse optia pte uiriū suaz dextro cornu totā circūiuit acie hostiū & eueitit.

Cornelius Scipio cui postea Africanus cognomé fuit: aduersus Hasdrubalem ducē Poenoz in Hispania bellū gerēs: ita p cōtinuos dies ordinatū pduxit exercitū: ut media acies fortissimis fundaret: Sed cū hostes quāq; eadē rōne assidue ordinati pcederēt: Scipio eodē die quo statuerat decernerē cōmutauit istructōis ordinē: & firmissimos id ē legiōarios in cornibus collocauit: ac leuē armaturā in mediā acie: sed retractatā. Ita cornibus q; bus ipse pualebat infirmissima hostiū partes: lunata acie aggressus facile fudit.

Metellus in Hispāia eo plio quo herculeiū deuicit: cū cōperisset cohortes eius quæ ualidissimæ uocabant in mediā acie locatas: ipse mediā suorum aciem reduxit: ne ante eam partē cum hoste cōfligeret: q; cornibus cōfligatis medios undiq; circūuenissent.

Artoxerxes aduersus Græcos q; Persidā intrauerāt cū multitudie superaret: lati⁹ q; hostes acie istructa in frōte eqtē leuēq; armaturā in cornib⁹ collocauit: atq; ex industria lētius pcedēte mediā acie copias hostiū cixit cecidit.

Cōtra Hānibal ad cānas reductis cornibus pductaq; mediā acie nostras priō ipetu pstruit. Idē cōserto plio paulatī inuicē linuātibus pcedētibusq; ad pceptū cornibus auide insequētē hostē in mediā acie suā recepit: & ex utraq; parte cōpmissum cecidit: ueterano & diu edocto usus exercitū. Hoc enim genus ordinationis exeq; nisi pitus & ad omne momētum respondens miles uix potest.

Liuius salinator & Claudius nero cū Hasdrubal bello punico secūdo de certādī necessitatē cuitans in colle confragoso post uineas aciem direxisset: & ipsi reductis in latera uiribus uacua fronte ex utraq; parte circūuenierunt eum: atq; ita aggressi supauerunt.

Hānibal cū frequētibus plis a Claudio Marcello suparet: nouissime sic castra metabat: ut aut mōtibus aut paludibus aut simili locoz aliqua oportunitate adiutus acie eo modo collocaret: ut uincētibus qdem Rom ansprene indēnem recipere possēt intra munimēta exercitū: cedētibus autem instandum liberum haberet arbitrium.

Xatippus lacedæmonius in africa aduersus Marcū Regulū leuē armaturā in priā acie collocauit: in subsidio autē robur exercitus pcepitq; auxiliariibus: ut emissis telis cederēt hosti & cū se intra suoz ordies recepissent: cōfestim in latera discurrerent: & a cornibus rursus erumperent: exceptūq; iam hostem a robustioribus & ipsi circūierent.

Sertorius autē idē in Hispania aduersus Pōpeium fecit.

Cleādridas Lacedæmonius aduersus Iycaonas densā istruxit acie: ut longē minoris exercitus spēm pberet: securioribus idē hostibus in ipso certamine deduxit ordines a lateribus: & cū cūuentos eos fudit.

Castronius laedemonius cū i auxilio egyptiis aduersus Perfas uenisset & sciret firmiorē eē græcū militē: magisq; a Perlis timeri: commutatis armis græcos i pria posuit acie. & cū illi equo Marte pugnaret: submisit ægyptioꝝ manū: p̄sæ cū græcis quos ægyptios opinabāt restituisent: supueniente multitudine quā ut græcoꝝ expauerant cesserunt.

Cn. Pōpeius i Albania q̄a hostes i numero eq̄tatu p̄ualebāt iuxta collē i angustiis p̄tegere galeas ne fulgore eaz̄ cōspici fierēt iussit eq̄tes: deinde in equū p̄cedere ac uelut p̄tēdere peditibus: p̄cepitq; eis ut ad primū impetū hostiū refugerēt: & simul ad pedites uerū esset in latera discederēt. q̄ ubi displicium est p̄fecto loco subita peditū surrexit acies. inuectosq; temere hostes inopinato interfixa p̄lio cecidit.

Marcus Antonius aduersus parthos q̄ infinita multitudine sagittaz̄ exercitum eius obruebāt: subsidere suos & restudinē facere iussit: supra quā trāmissis sagittis sine militum noxa exhaustus est hostis.

Hānibal aduersus Scipionē i africa cū h̄ret exercitū ex penis & auxiliariis quoz̄ ps nō solū ex diuersis p̄ribus: sed ēt ex italicis cōstabat post elephātes. lxxx. q̄ in pria frōte politis: hostiū turbarēt acie auxiliāres gallos & ligures & barbaros: maurosq; posuit: ut nō fugere possent p̄enis a tergo statibus: & hostē oppositi si nō i festaret uel certe fatigarēt cū suis & macedonibus q̄ iā fessos romanos integri exciperēt in sūma acie collocatis nouissimos italicos cōstituit: quoz̄ & tiebat fidē & segnitie uerebat: quoniā pl̄rosq; eoz̄ ab Italia iuitos extraxerat. Scipio aduersus hāc formā robur legiōis triplici acie i frōte ordiatū p̄ hastatos & principes & triarios opposuit: nec cōriuas cōstruxit cohortes: sed māipulis iter se distātibus spariū d̄dit: p̄ q̄d elephāti ab hostibus acti facile trāsmitti sine p̄turbatiōe ordinū possent: ea ipsa iterualla expeditis uelutibus i pleuit: ne iter luceret acies dato eis p̄cepto ut ad impetū elephantoz̄ uel recta uel in latera cōcederent. Eq̄ratū deide i cornua diuisit: & dextro romanis eq̄tibus leliū: sinistro numidis masculinā p̄posuit: q̄ tā prudēs ordiatio sine dubio cā uictoriæ fuit.

Archelaus aduersus Lucii Syllā i frōte ad p̄turbādū hostē falcatas q̄drigas locauit in secūda acie phalangē Macedonicā. i tertia Romanoz̄ more armatos auxiliāres mixtis fugitiuis Italicæ gētis quoz̄ p̄nicitate plurimū fidebat leuē armaturā i ultio statuit: i utroq; deide latere eq̄ratū cuius amplū nūez̄ hēbat circūeūdi hostis cā posuit: Cōtra hoc Sylla fossas amplæ latitudinis i utroq; latere duxit: & capitibus eaz̄ castella cōmūiuit: q̄ rōe ne circūire ēt ab hoste & peditū nūero & maxie eq̄tatu supante cōsecutus ē triplicē deide peditū acie ordiauit: relictis iteruallis p̄ leuē armaturā & eq̄tem quē in nouissimo collocauerat: ut cum res exegisset emitteret eum. post signariis qui in secūda acie erant imperauit: ut densos in numeroq; palos firme in terram defigerent: interq; eos appropinquantibus qua-

drigis ante signa nostrā acie recepit. tamē deīde sublato uniuersorū clamore uelites & leuē armaturā īgerere iussit tela. Quibus factis quadrigæ hostiū aut implicitæ palis aut exterritæ clamore telisq; in suos cōuersæ sunt turbauerūtq; macedonū instructurā: Quæ cedēte cum Sylla stare: & Archelaus eqtem opposuisset: Romani equites subito emissi auerterūt eo cōsumaueruntq; uictoriam.

Cæsar Gallogū falcatas q̄drigas eadē rōne palis defixis excepit īhibuitq;.

Alexāder ad Archelaū cum hostium multitudinē uereretur: uirtuti autē suorū fideret: aciem in omnē partem spectantem ordinauit: ut circūuenti undiq; pugnare possent.

Paulus aduersus persem Macedonū regem cum is phalangē suorū duplicē mediā in partē direxisset: eāq; leui armatura cinxisset: & eqtem ī utroq; cornu collocasset: triplicē acie cuneis instruxit: inter quos uelites subindemisit. Quo genere cū p̄fligari nihil uideret: cedere instituit ut hac simulationē p̄duceret hostes in cōfragosa loca quæ ex industria captauerat. Cum sic quoq; suspecta calliditate recedētū sequeret ordinata phalāx eqtes a sinistro cornu p̄ter ora phalāgis iussit trāscurrere citatis eqs tectis ut obiectis armis ipso īpetu p̄figerent hostiū spicula: quo genere telorū exarmatis macedones soluerunt acie: & terga uerterūt.

Pyrrhus p̄ tarētinis apud æsculū secūdū homericū uersum quo pessimi ī mediū recipiuntur dextro cornu samnites: epyrotasq; sinistro brucios ac lucanos cū salētinis in media acie tarētinos collocauit: eqtatū & elephantes in subsidiis esse iussit: cōtra cōsule aptissime diuisis in cornua eqtibus legiones in priā acie in subsidiis locauerūt: & his īmiscuerūt auxilia utrinq; .xl. constat fuisse Pyrrhi dimidia pars exercitus amissa apud Romanos quinq; desiderati sunt.

Cn. Pōpeius aduersus Caiū Cæsarē palestrialis plio pharfalis triplicē instruxit acie: quæ singulæ denos ordies haberēt ī latitudine legiōes secūdū uirtutē cuiusq; firmissimas ī cornibus & ī medio collocauit. spatia his īte r̄posita tyronibus suppleuit: dextro latere. d. c. eqtes pp̄ flumen enipeū q̄ ī alueo suo & alluuiē regionē īpedierat: reliquū eqtatū ī sinistro cornu cū auxiliis oībus collocauit: ut īde iulianū exercitū circuiret aduersus hāc ordinationē Iulius Cæsar & ipse triplici acie dispositis in fronte legiōibus sinistrū latus ne circuiret possēt admouit paludibus: in dextro cornu posuit eqtē cui uelocissimos miscuit peditū: & ad morē equestris pugnæ exercitāt: sed deīde cohortes in subsidio retinuit ad res subitas. sed dextro latere cōuersas in obliquū. Vnde eqtatū hoīum expectabat collocauit: nec ulla res ad uictoriā plus eo die Cæsari cōtulit. effusum nāq; Pōpeii eqtatū ī opinato ex cursu aduerterunt: cædendūq; tradiderunt.

Impator Cæsar Augustus germāicus cū subicrati equestræ plii ī siluas

refugiēdo deducerēt: iussit suos eqtes simu' atq; ad impedimēta uentum
esset equis desilire: pedestriq; pugna cōfligere: quo genere consequutus ē
ne quis nō locus eius uictoriam miraretur.

C. Duillius cū uideret graues suas uauēs mobilitate pūicæ classis eludis
irritam uirtutē militū fieri excogitauit manus ferreas quæ ubi hostilē ap
prehenderunt nauē supiecto ponte transgrediebāt romanus: & in ipsorū
nauibus cominus eos trucidabat.

De acie hostium turbanda. Cap. iiii.

Apyrius cursor filius cōsulis cū æquo Marte aduersus obstina
tos Sānites cōcurreret ignorātib; suis p̄cepit Spurio nauicio:
ut pauci celeres & agasones mulis insidētēs: ramosq; p̄ terrā tra
hētēs a colle trāsuerſo magno tumultu decurrerēt. Quibus in
spectis p̄clamauit uictorē adesse collegā ut occuparēt ipsi præ
sentis prælii gloriam: quo facto & romanis fiducia concitatis pro pulue
re propulsi terga uertere.

Fabius rutilius maxi. q̄rto cōsulatu infannio oī mō frustra cenatus acie
hostiū pr̄p̄ere nouissime hastatos subduxit ordinibus: & cū Scipiōe lega
to suo circūmisit. iussitq; collē cape: ex quo decurri poterat ī hostiū terga
qd' ubi factū ē: rōanis creuit aīus: & Sānites p̄territi fugā molietes cæsi sūt

Minucius Ruffus impator: cū a scortissis dacisq; p̄meret: qbus ipar erat
numero præmisit frēm & paucos eqtes una cū æneatoribus: p̄cepitq; ut
cum uidisset cōtractum plium subito: ex diuerso se ostenderet: iuberetq;
æneatores cōtinere. Sonātib; montiū iugis spēs ingentis multitudinis ef
fusa est hostibus: qua p̄territi dedere terga.

Agellius glabrio cōsul aduersus Antiochi regis acie: quā is in achaiā per
angustias termopylag; direxerat iniquitatibus loci nō irritus tātū: sed cū ia
ctura quoq; repulsus esset ubi circūmissus ab eo Porcius Caro: q tū cōsu
laris tribunus militū a populo factus in exercitu erat deiectis iugis Calli
mōtis dromiacolis quæ p̄sidio tenebant: sup̄ eminētē castris regis col
lē a tergo subitus apparuisset. Quo facto p̄urbatis Antiochi copiis utra
q; irrupere Romani & fusis fugatisq; castra ceperunt.

Caius Sulpitius potitus cōsul cōtra gallos dimicaturus: iussit muliones
clam in mōtes p̄ximos cū mulis abire: & inde cōferro iam plio uelut eqs
insidentes ostentare se pugnātib;. Quare galli existimātes aduentare au
xilia Romani cessere iam pene uictores.

Marius circa aqs sextias: cum ī aīo h̄ret postera die depugnare aduersus
Theotonos Marcellū cū pua māu eqtū peditiq; nocte post terga hostiū
misit: & ad ipledā multitudis spēm Agasones Lyxasq; armatos simul ire
iussit. lumētōrūq; magnā prē istratorū cū cūculis: ut p̄ hoc facies eqtatus
obiiceret p̄cepitq; ut cū animi aduertissent iniri pliu ipsi ī terga hostium

Romulus p latebras copiarū pte dispositā cū ad fidenas accessisset: simulata fuga temere hostes insequutos: eo pduxit ubi ocultos habebat milites. Qui undiq; adorti effusos & incautos ceciderunt. Quintus Fabius Maximus consul auxilio Sutrinis missus aduersus Etruscos oēs hostiū copias cōuertit: dein de simulato timore in superiora loca uelut fugiens recessit: effusq; subeūtes aggressus nō aciem tātum supauit: sed etiam castris exiit.

Sépronius Gracchus aduersus Celtiberos metu simulato cōtinuit exercitū: emissa deinde armatura leui q hostē lacefferet: ac statim pede referēte uocauit hostes: deinde in ordinatos aggressus usq; eo cecidit: ut etiā castra caperet. Metellus cōsul in Sicilia bellū gerēs aduersus Hasdrubalē ob eius ingētē exercitū: & cxxx. elephātes itērior diffidētia dissimulata intra panorinū copias tenuit: fossamq; ingētis magnitudis ante seduxit: cōspecto deinde exercitu Hasdrubalis: q in prima acie elephātos habebat: pcepit hastatis tela i belluas iacere: p̄tinuq; se intra munimēta receperēt ea ludificatione rectores elephātorū cōcitati in ipsam fossam elephātes egerūt: quo ut primū illaqueati sūt partū magnitudie teloz cōfecti: p̄ti retro in suos acti totā acie turbauerūt. Tūc Metellus hāc operiēs occasionē tū toto exercitu erupit: & aggressus a latere p̄enos occidit. Ipsiq; & elephātis potitus ē.

Tomyris scythaz regia: Cyz Perseuz ducē equo Marte certatē simulato metu elicit ad notas militi suo angustias atq; ibi repēte cōuerso agmine natura loci adiuta deuicit. Aegyptii cōsiliū acie i eis cāpis i qbus iunctæ paludes erāt alga eas cōtexerūt: cōmissozq; plio fugā simulātes i insidias se uocauerūt: q rapidius uecti p ignota loca limo ihāserūt: circūuecti sūt.

Viriatus ex latrone dux Celtiberoz cedere se Romāis eq̄tibz simulās usq; ad locū uoraginosum & p̄altū eos pduxit. Et cū ipse p solitos sibi trāsitus euaderet: Romanos locoz ignaros imersos limo cecidit.

Fuluius Impator cymbrico bello collatis cū hoste castris eq̄tes suos iussit succedere ad munitiōes eoz. laceffitq; barbaris simulata fuga recessit hoc cū p aliquot dies fecisset: auide isequētibus cymbris aiaduertit castra eoz solita nudari. Itaq; p partē exercitus custodita cōsuetudine: ipse cum expeditis post castra hostiū cōsedit occultus. effusiq; eis ex more repente adortus & desertū pruit uallum & castra cepit.

Caius Fuluius cū in sinibus nr̄is exercitus falsicoz: longe nr̄o maior castra posuisset p suos milites quædam pcul a castris ædificia succēdit: ut falsici suos id fecisse credētes spe p̄dæ diffunderentur.

Alex. ex epirotis aduersus Illiricos collocata in insidiis manu quosdā ex suis habitu illirioz iltrussit: & iussit uastare suā. i. epiroticā regionē. qd̄ cū illiri uiderēt fieri ipsi passiq; p̄dari cepūt: eo securius quo p̄cedētes ueluti p exploratorib; hēbāt. a qb; ex idustria i loca iniq; deducti: celsi fugatiq; sūt.

Leptenes quoq; syracusanus aduersus carthaginenses uastari suos agros & incendi uillas: castellaq; quædã impauit carthaginenses a suis hoc fieri rati & ipsi rãq; adiutores exierunt exceptiq; ab insidiatoribus fusi sunt.

Hãnibal missus a carthaginensibus aduersus afros rebellates cũ sciret gẽtẽ auidã esse uini magnũ eius modũ mãdragora pmiscuit: cuius iter uenenu ac soporẽ media uis est: tũc plio leui cõmisso ex industria cessit. nocte deide intẽpesta relictis intra castra qbusdã sarcinis: & oi uino ifecto fugã simulauit. Cũq; barbari occupatis castris i gaudiũ effusi medicatũ meze auide haussiffẽt: & i modũ defũctoz strati iacerẽt: reuersus cepit eos: ac trucidauit. Hãnibal cũ sciret sua & romanoz castra in eis locis esse q lignis deficiebãt ex idustria regiõẽ deserta plurimos armẽtoz greges intra uallum reliq;: q uelut pda romani potiti in sũmis lignatiõis angustis in salubribus se cibis honoraret. Hãnibal reducto nocte exercitu securos eos & in semicruda graues carne maiorem in modũ uexauit.

Tyberius gracchus in hispania certior factus hostem inopẽ cõmercio laborare: instructissima castra oibus esculentis deseruit. quæ adeptũ hostẽ & reptis intẽperanter repletũ grauẽq; reducto exercitu subito oppssit.

Hi qui aduersus erytreos bellum gerebant. speculationẽ eoz in loco edito dephensum ceciderunt: & uestem suo militi eius dederunt: q ex eodẽ iugo erytreos signo dato. insidias euocauit.

Arabes cũ esset nota cõsuetudo eoz q de aduẽtu hostiũ interdiu fumo nocte igne significare istituerat: ut sine intermissione ea fierent pceperunt: Aduentantibus aduersariis intermitteret: q cum cessantibus luminibus extimarent ignorari aduẽtũ suum auidius ingressi oppressiq; sunt.

Alexander macedo cũ hostis in saltu editiore rãstra cõmunisset: seducta parte copiãz pcepit his quos relinquebat ut ex more ignẽ citarent: specieq; pberent totius exercitus. ipse aut p alias regiones circũducta manu hostem superiore aggressus loco depulit.

Mẽnon Rhodius rex cũ egratu praualeret: & hostẽ in collibus se contentẽ: in capos uellet deducere quosdã ex militibus suis sub specie pfugã misit in hostiũ castra: q affirmaret exercitũ Mẽnonis iã pntiosa seditione furere: & ut subinde aliq; pars eius dilaberet. huic affirmatiõĩ ut fidẽ faceret passim in cõspectu hostiũ iussit parua castella muniri: uelut in ea se recepturi eẽnt q dissidebãt. hac psuasidẽ solliciti q in mõtibus se cõtinuerãt in plana descenderunt. & dũ castra tentũt: ab egratu circũuenti sunt.

Alcibiades dux Athẽnsũ i helle spõto aduersus numidãz & lacedæmonioz ducẽ: cũ aplũ exercitũ & plures naues hret: nocte expositis i terrã qbusdã militũ suoz parte quoq; nauiũ post quædam pmontoria occulta: Ipse cum paucis pfectus ita ut contemptu sui hostem uinceret: eundem insequentẽ fugit donec in praparatã insidias perduceret. aduersum deide

operetie in ter
 sic mauali pto
 his quos ib
 Quo facto cõ
 strati uertere
 Menon rhodius
 esse dicere ad p
 prias ag
 quoz co
 pũt sperat q; su
 Symotheus dux
 nos cũ instructa
 pmit: qu
 lenit de in
 aatos facie
 De emittendo h
 Allos eo
 migia qu
 meat: bu
 ptinũ ag
 Q. M
 uerctus ipũ detu
 u pagarent lax
 uericulo suorum
 Caius Cæsar germ
 uelut fugiente sp
 Hãnibal cũ ad tra
 nibus fecit eis al
 Anigonus rex m
 uerant: statuerat
 uerum eorum in se
 Hãnibal lacedæ
 foz hostes loco
 uoz ordinib
 ueraxit aciem
 Caius Manilius
 uerifficoribus
 uerant: ut ipse in
 uer parte remata
 uerente alter

& egrediētē in terrā p̄ eos quos ad hoc ip̄m exposuerat cecidit.

Idē nauali p̄lio decertaturus cōstituit malos quosdā in p̄montoria: p̄æcepitq; his quos ibi relinquebat: ut cū p̄liū cōmissū sensissent panderēt uel la. Quo facto cōsecutus est ut hostes aliā classē in auxilium superuenire ei arbitrati uertentur.

Ménon rhodius nauali p̄lio cū h̄ret ducentarū nauīū classē & hostiū naues elicere ad p̄liū uellet: ita ordinauit suos ut paucarū nauīū malos eligeret: easq; priās agi iuberet. hostes autē p̄cul cōspicati numeꝝ arborū & ex eo nauium quoq; coniecturantes obtulerūt se certamini & a pluribus occupati superatq; sunt.

Thymotheus dux atheniēsū aduersus lacedæmonios nauali acie decertaturus cū instructa classis eorū ad pugnādū p̄cessisset ex uelocissimis nauibus. xx. p̄misit: quæ omni arte uariorū flexu eluderēt hostem: ut autem primum sensit deinde minus agiler moueri in aduersā partem progressus p̄laxatos facile superauit.

De emittendo hoste ne clausus p̄liū ex desperatōe reintegret. Cap. vi.

Allos eo p̄lio quod Camilli ductu gestū est desiderantes nauigia quibus tyberim trāsirent. Senatus cēsuit trāsēndos: & cōmeatibus quoq; p̄sequēdos: eiusdē generis hoībus postea p̄ p̄tinū agrum fugientibus uia data est quæ Gallica appellatur.

Quæ Martius eques Romanus cui duobus scipionibus occisus exercitus ip̄iū detulit cum circūuēti ab eo Pœni ne inulti morentur acrius pugnarent laxatis manipulis & concessio fugiendi spacio dissipatos sine periculo suorum trucidauit.

Caius Cæsar germanos inclusos ex desperatione fortius pugnātes emit ei iussit: fugientesq; aggressus est.

Hánibal cū ad trasimenū inclusi Germani acerrime pugnārēt deductis ordinibus fecit eis abeūdi p̄tatem: euntēsq; sine suorum sanguine strauit.

Antigonus rex macedonū ætholis qui in obsidione ab eo cōpulli fame urgebant: statuerātq; eruptōe facta cōmori: uia fugæ dedit: atq; ita fracto impetu eorum insecutus auersos cecidit.

Agésilus lacedæmonius aduersus Thebanos cū acie cōfligeret: intellexissetq; hostes locoꝝ cōditōe clausos ob desperatōem fortius dimicare laxatis suoꝝ ordinibus apertarū Thebanis ad euadendū uia rursus in abeuntes cōtraxit aciem: & sine iactura suorum cecidit auersos.

Caius Manilius cōsul cū ex acie reuersus capta ab etruscis romana castra inuenisset: oībus portis statione circūdati inclusos hostes in eam rabiem efferauit: ut ipse in p̄lio caderet. Quod animaduertentes legati eius ab una parte remata statione exitum Etruscis dederunt & effulos persecuti occurrente altero consule Fabio ceciderunt.

Themistocles uicto Xerxe uolentes suos pontē irrūpere phibuit cū dō
cuiisset aptius eū expelli ex europa q̄ cogi ex despatione pugnare. Idē misit
ad eū qui indicaret in quo periculo esset nisi fugam maturaret.

Pyrrhus epyrotaz rex cū quādā ciuitatē cepisset: clausisq; portis ex ulti
ma necessitate fortiter dimicātes eos qui inclusi erant animaduertisset; lo
cū illis ad fugam dedit. Idem iter cætera præcepta imperatoria memoriae
tradidit non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: ne non solum a se
fortius ex necessitate resisteret: sed ut postea quoq; facilius cederet nō usq;
ad perniciem fugientibus instaturos uictores.

De simulandis aduersis.

Cap. viii

Lullus Hostilius rex Romanoz cōmisso aduersus uehientes p̄
lio cū Albani deserto exercitu Romanoz p̄ximos peterēt tu
mulos: eaq; res turbasset Romanoz aios clare pnūtiauit iussu
suo albāos id fecisse ut hostē circūueniret. Quæ res & terrorē
uēiēribus: & rōanis fiduciā attulit: rēq; iclinatā cōsilio restituit

Lucius Sylla cū p̄fectus eius comitāte nō exigua eqtū manu cōmisso iā
p̄lio ad hostes trāsfugisset pnūtiauit iussu suo id factū: eaq; rōe militū a os
nō tātū a cōfusiōe retraxit: sed qdā ēt spe utilitatis quæ id cō siliiū insecutu
ra esset cōfirmavit. Idē cū auxiliares eius missi ab ipso circūuenti ab h sti
bus & interfecti essent: uereturq; ne propter hoc damnū uniuersus trepi
daret exercitus pnūtiauit auxiliariis qui ad defectionē cōspirassent cō
silio a se in loca iniqua deductos. Ita manifestissimā cladem ultionis simu
latione uelauit: & militum animos hac persuasione confirmavit.

Scipio cū Syphacis legati nuntiarēt ei regis sui nomine ne fiducia socie
tatis eius ex Sicilia in Africam transfret: ueritus ne confunderentur animi
suorum abscissa peregrina societate dimisit ire legatos: & famam diffudit
tanq̄ ultro a Syphace accersiretur.

Q. Sertorius cū acie decertaret barbagz q̄ ei nūtiauerat herculeiū pisse
pugioē traiecit ne ī aliogz notitiā pferret: & ab hoc ai suogz ifirmarent.

Elebrādes Atheniensis cū ab idenis p̄lio urgeret: subitoq; magno cursu
tristē aduertisset aduentare tabellariū: phibui palā dicere qd afferret. De
inde secreto sciscitatus a Phanarbeto regio præfecto classē suam oppu
gnari celatis hostibus & militibus prælium finit: ac p̄tinus ad eripiendam
classē ducto exercitu opem tulit suis.

Hannibalem uenientē in Italiam tria milia carpentariorum reliquerūt.
Quo ille exemplo ne & cæteri mouerentur edixit a se esse dimissos: & isū
per in fidem eius rei paucos leuissime opere domos remisit.

Lucullus cū aiaduertisset Macedones eqtes: quos in auxilio hēbat subi
to cōsensu ad hostē trāsfugere signa canere iussit & turmas quæ eos seque
rent imilit: hostis cōmitti p̄liū intus trāsfugiētes telis excipit. Macedones

q̄ cū uiderēt neq̄ se recipi ab aduersariis & p̄mi ab his quos deferebāt necessario ad iustū praelium conuersi hostem inuaserunt.

Nathames dux psage aduersus Auetofradatē in cappa socia cū partē suā rū equitū trāsfugere cōperisset: ceteros omnes uenire secum iussit: affectu usq̄ transfugas collaudauit: q̄ eum alacriter præcessissent: hortatusq̄ est eos etiā ut fortiter hostē adorirent. pudor transfugis attulit poenitētiā & consilium suum: quia non putabant depræhensum mutauerunt.

Titus Quintius Capitolinus consul cedentibus Romanis e mentitus est in altero cornu hostes fugatos: & ita confirmatis suis uictoriā rettulit.

Caius Manilius aduersus Etruscos uulnerato collega Fabio qui, sinistæ cornu ducebat: & ob id par te cedēte q̄ etiam occisum crederent cōsulem cum turmis equitū occurrit clamitans & collegam uiuere: & se dextro cornu uicisse. Qua constantia reintegratis animis suorum uicit.

Marius aduersus cymbros & theutonos cū metatores eius p̄ iprudētā ita castris locū cepissent ut sub præte barbarorū eēt aq̄: flagitātibus eā suis digito hostē ostēdēs. Illinc inq̄t petēda est. Quo instinctu affectus est ut pinus barbari tollerent. Tyberius labienus post pharsalicā pugnā cum uictis partibus durachiū refugisset: miscuit uera falsis: & non celato exitu pugnæ æquatā partium fortunam graui uulnere Cæsarī finxit. Et hac simulatione reliquis pompeianarum partium fiduciam fecit.

M. Cato cū ambraciā eo tpe quo sociæ naues ab ætholis oppugnant iprudēs uno lēbo appulisset: q̄q̄ nihil secū p̄sidii h̄ret: cepit signū uoce gestuq̄ clare quo uideret subsequētes suos & naues uocare ea asseueratōe hostē terruit tanq̄ plane appropinquarent: q̄ quasi ex pximo citabantur.

Aetholi ne aduētū Rōanæ classis opprimerent reliq̄rūt oppugnatōem.
De restituenda per constantiam acie: Cap. viii.

Seuius Tullius adolescēs p̄lio quo Tarquinius rex aduersus Sabinos cōfligit: signiferis segnius dimicatibus: raptū signū ī hostē misit: cuius recipiēdi grā Romani ita ardēter pugnauerūt & signū & uictoriā rettulerūt. Furius Agrippa consul cedēte cornu signū militare ereptū signifero in hostes hernicos & æquos misit: quo facto eius praeliū restitutum est. Sūma enim alacritate Romani ad recipiendū signum incubuerunt. T. Quintius Capitolinus cōsul signum in hostes phaliscos eiecit: militesq̄ id repetere iussit.

M. Furius Camillus trib. mil. cōs. pot. cū stāte exercitu arreptū signū ī hostes Volscos & latinos traxit ceteros puduit non sequi.

Saluius pelignus bello psico idē fecit. Q. Furius auerso exercitu cū occurrisset: affirmauit nō recepturū se ī castra quēq̄ nisi uictorē: reductisq̄ in acie uictoria potitus est. Scripio apud Numantiā cū auerlū suū uideret exercitū: pronuntiauit sibi pro hoste futurū: quisquis in castra redisset.

Fulvius priscus dictator cū signa legionū ferri in hostes phaliscos iussisset: ignifere cūctatē occidi ipavit: quo exēplo pterrīti hostē inuaserūt.

Tarquinius aduersus Gabinios cunctantes equites: detractis frenis con-
citatisq; equis procurrere & prorumpere aciem iussit.

Q. Atrilius cōsul bello Sānitico ex acie refugientibus in castra militibus aciem suoz opposuit affirmās secū & cū bonis ciuibus dimicatu-
ros eos: nisi cū hostibus maluissent: ea rōe uniuersos in aciem reduxit.

Lucius Sylla cedētibus iā legionibus exercitui Mythridati co ductu Ar-
chelai stricto gladio in primā acie pcurrit: appellansq; milites dixit: si quis
quæsisset ubi impatorē reliquissent responderēt pgnantem in boetia: cui
ius rei pudore uniuersi eum secuti sunt.

Diuus Iulius ad mundam suis referentibus pedem equū suum ab puci a
conspectu suo iussit: & in primam aciem pedes p oiluit: milites dum de-
stituere imperatorem erubescunt reintegrarunt prælium.

Philippus ueritus ne ipetū scythaz sui nō sustinerēt: fidelissimos eqtū
a tergo posuit: pcepitq; ne quē cōmilitonū ex acie fugere paterent: perse-
uerantius abeuntes trucidarēt. Quā denuntiationē cū fecisset: ut etiam ti-
midissimi mallent ab hostibus q̄ a suis interfici uictoriam acquisiuit.

Quæ post prælium agenda sunt si res p rosperè cesserint: & de confir-
mandis reliquiis belli. Cap. ix.

Aius Marius uictis plio Teutonibus reliqas eoz: q̄a nox circum
uenerat circū sedēs sublatis subinde clamoribus p paucos suo
rū territauit: somnemq; hostem detinuit ex eo secutus ut po-
stero die irrequietum facilius debellaret.

Cl. Nero uictis pœnis quos Hasdrubale duce in Italiā ex hi-
spania traicientes exceperat: caput Hasdrubalis in castra Hannibalīs eie-
cit: quo factum est ut & Hannibal luctu. Nam frater occisus erat & exerci-
tus desperatione aduentantis præsidii affligeretur.

Lucius Sylla his qui pnestē obsidebant occisoz in prælīo ducū capita
hastis pfixa ostendit: atq; ita obstinatoz peruicaciam fregit.

Armenus dux Germanorum capita eorum quos occiderat similiter p
fixa ad uallum hostium admoueri iussit.

Domitius Corbulo cū Tigranocertā obsideret: & Armeni prinaciter ui-
derent tolerare obsidionē: in quēdā ex magessanis quos cepat aīaduertit:
caputq; eius balista excussū intra munimenta hostiū misit: id sorte deci-
dit in mediū cōcilium. Quod cū maxime habebant barbari ad cuius con-
spectum uelut ostento cōsternati ad deditiōnem festinauerunt.

Hermocrates Syracusanus supatis acie Carthaginensibus ueritus ne ca-
ptiui quoz ingentem manū in ptātem redegerat: pagz diligenter custodi-
rent: quod euentus dimicationis in epulas & securitatē cōpellere uictores

poterat: finxit p̄xia nocte eq̄tatū hostilē uētuz. Qua expectatōe assequutus est: ut solito attētiuis uigiliā agerent. dē rebus p̄spere gestis & ob id re solutis suis in nimia securitatē sōnoq; & mero p̄ssis in castra trāsfugā misit dispositas ēt ubiq; a Syraculanis insidias: quaz; metu recepit acie. Illi cum aduentarent p̄secuti aciem in fossas deciderunt: & eo modo uicti sunt.

De aduersis emendandis si res durius cedit.

Cap. x.

Itus Didius in Hispania cū acerrimo p̄lio cōsfixisset quod nox diremerat magno numero utriq; cæso cōplura suoz; corpora atra nocte sepeliēda curauit.

Hispani postero die ad simile officium p̄gressi: q̄a plures ex ipsoz; numero q̄ ex romanis cæsos reppererāt uictos se eē scdm̄ cam dinumerationē argumentati ad conditiones imperatoris descēderūt.

Martius eques Romanus q̄ reliquis exercitus duoz; Scipionū p̄fuit cū ī p̄pinq̄u bina castra p̄enoz; paucis milibus passuū distarent: cohortatus milites p̄xima castra intēpesta nocte adortus est: & cū hostē uictoriā fiducia incōpositū aggressus ne nūtiōs qdē cladis reliq̄set breuissimo tpe militi ad regē dato: eadē nocte rapti famā rei gestæ p̄gressus: altera eoz; castra iuasit. Ita bis simili usus ē euentu deletis utrobq; p̄oenis amissas populo romano Hispanias restituit.

De dubiorum animis in fide retinendis.

Cap. xi.

VBlius Valerius epydaurius timens oppidanorum perfidiam quia parum p̄sidiū habebat gymnicos ludos procul ab urbe apparauit. Quo cum omnis fere multitudo spectandi causa exisset: clausit portas: nec in eas admisit Epidaurios q̄diu ob fides a principibus acciperet.

Caius Pompeius cum suspectos haberet Catimenes & uereretur ne p̄fidium non reciperent: petiit ab eis ut ægros iterum apud se refici pateretur: fortissimis deinde habitu languentium missis ciuitatem occupauit continuq;.

Alexander deuicta perdomitaz; thracia petens Asiam ueritus ne post ipsius discessum sumerentur arma reges eorum p̄fectoz;: & omnes quibus uidebatur inesse cura detractæ libertatis: uelut secum honoris causa traxit. ignobilibus autem relictis plæbeios p̄fecit consecutus uti princeps beneficiis eius obstructi nihil nouare uellet: plæbs uero ne possset quidem spoliata principibus.

Antipater conspecto priore neciorum exercitu qui audita morte Alexandri ad in festandum imperium eius confluxerant: dissimulans scire se quamente uenissent gratias his egit q̄ ad auxilium ferendum Alexandro aduersus lacedæmonios conuenissent adiecitq; regi a se scriptū. Cæterz; ipsos q̄a sibi opa eoz; in p̄senti nō esset necessaria abirēt domos hortatus est & hac

asseueratione periculum quod ex nouitate rerum iminebat discussit.

Scipio Africanus in Hispania cum inter captiuas eximiae ormae uirgo alias & nobilis ad eum perducta esset: quae omnium oculos in se conuerteret summa custodia habita sponso nomine Luceio reddidit. Insuperque aurum quod parentes eius redempturi captiuam domum Scipioni attulerat eidem sponso pro nuptiali gratia restituit: uniuersa gens uicta imperio populi Romani accessit.

Alexandrum Macedonem quoque traditum est eximiae pulchritudinis uirginemque captiuam cum finitimae gentis principi fuisset desponsata: summa abstinentia ita pepercisse ut illam ne aspexerit quidem. Qua mox ad sponsum remissa uniuersae gentis per hoc beneficium animos conciliauit sibi.

Imperator Caesar Augustus eo bello quo uictis hostibus cognomen germanici meruit: cum in finibus galliarum castella poneret: pro fructibus eorum quae uallo compraeheudebat precium solui iussit: atque ea iustitiae fama omnium fidem constrinxit.

Quae facienda sunt pro castris si satis fiduciae in praesentibus copiis non habemus.

Cap. xii.

Titus Quintius consul cum uolsci castra eius aggressuri forent cohortem tantum non in statione detinuit: reliquum exercitum ad quietandum dimisit. Arcatoribus praecipit ut uallum insidentes equis circumirent continerentque. Qua facie & simulatione cum & propulsa esset: & detinisset per totam noctem hostes ad lucis exortum fessos uigilia repente facta eruptione facile superauit. Quintus Sertorius in Hispania equitatu maxime impar: qui usque ad ipsas munitiones nimia fiducia succedebat nocte Scrobes aperuit: & ante eas aciem direxit cum demum turmales secundum consuetudinem redire uellent: pronuntiavit comperisse insidias ab hostibus dispositas. Idcirco ne discederent a signis: neue laxarent agmen. Quod cum soluere ex disciplina fecisset exceptus forte ueris insidiis: quia praedisserat interritos milites habuit.

Charis dux Atheniensium cum expectaret auxilia: & uereretur ne inter ea contemptu praesentis paucitatis hostes castra eius oppugnarent: conplures ex eis quos habebat per aduersam partem nocte missos iussit qua praecipue conspicui forent hostibus redire in castra: & accedentium nouarum uirium speciem praebere: atque ita simulatis auxiliis tutatus est donec instrueretur expectatis.

Hyphicrates Atheniensis cum campestribus locis castra haberet: explorasseque Thraces ex collibus per quos unus erat descensus nocte ad diripienda castra uenturos clam duxit exercitum: & in utroque uia latere per quam transituri erant Thraces distributum collocauit: hostemque decurrentem in castra in quibus multi ignes per paucorum curam instituti speciem ma-

multitudinis
De effugiendo.

Alli pugna
hostibus
facilius co
Triphon
sparit: ei q

Quintus Sertorius p
arbitratus m
uellet conuenire.

Uariatus dux Iustano
em qua Sertorius rat

Horatius Cocles urge
urbem uenit: ne ca

in capite eius prop
pore potis abrupti de
tratus transiuit.

Politanus in Hispani
podiuit cum idem Ca
repente itineri de

Antonius cum ex part
nima luce moueret:
obocentium agmen in

na fecit. Qua per sua
interpellatione con

Philippus in epyro ue
ad depelendos illi q
hostibus euasit.

Nero Claudius nava
necessesse habet eru
uatiat: ita Poenis ex
paeffit.

Poeni classe separati
uenit in uada naues

rum timens calu sp
Comminus Atraba
pen: & forte ad occa
niter quis naues in

illis. Quem cum pe
na uiderat: itatus pro

mentis ibi multitudinis seruabant a lateribus adortus oppressit.

De effugiendo.

Cap. xiii.

Alli pugnaturi cum Attalo aurum omne & argētum certis custodibus tradiderūt. Quibus si acie fugissent parceretur: quo facilius colligenda præda hostem impeditum effugerent.

Triphon Syriæ rex uictus per totum iter fugiens pecuniam sparsit: eiq; insectandæ Antiochi equites moratus effugit.

Quintus Sertorius pulsus acie a Quirō Metello Pio ne fugam quidem sibi tutam arbitratus milites dispersos abire iussit admonitos in quem locum uellet conuenire.

Viriatius dux Lusitanorum copias nostras: locorumq; iniquitatem euasit eadem qua Sertorius ratione sparso exercitu deinde collecto.

Horatius Cocles urgente Porſenæ exercitu iussit per pontem suos redire in urbem: eumq; ne casu sequeretur hostis intercideret. Quod dum efficitur in capite eius propugnator ipse insequentes detinuit. Audito deniq; fragore pōtis abrupti deiecit se in alueum: eumq; nō armis sed uulneribus oneratus transiuit.

Aphranius in Hispania ad Ilerdam cum Cæsarem fugeret instante eo castra posuit cum idem Cæsar fecisset: & pabulatum suos dimisisset: ille signum repente itineri dedit.

Antonius cum ex parthis sibi instantibus reciperet exercitum: & quotiens prima luce moueret: totiens urgentibus barbarorum sagittis infestaretur: abeuntium agmen in quintam horam continuit: suisq; fidem constantiorem fecit. Qua persuasiōe digressis inde Parthis iustum iter reliquo die sine interpellatione confecit.

Philippus in epyro ueritus ne fugientem eum Romani premerent inducias ad sepeliendos illi qui cæsi erant impetrauit & ob id remissioribus custodibus euasit.

Nero Claudius nauali prælio superatus a poenis tum per hostium præſidia necesse haberet erumpere reliquas uiginti naues tanq̄ uictrices iussit ornari: atq; ita Poenis existimantibus superiores fuisse acie nostros terribilis excessit.

Poeni classe superati quia instantem auertere Romanū studebant simulauerūt in uada naues suas incidisse: a uentisq; mutari effecerunt ut uictor eorum timens casu spatium ad euadendum daret.

Comminus Attribas cum uictus a Diuo Iulio ex Gallia in britaniam fugeret: & forte ad oceanum secundo uento quidem sed æstu recedente uenisset: quauis naues in siccis littoribus haberent pandi nihilominus uela iussit. Quem cum persequens Cæsar ex longinquo tumentia & flato plena uidisset: ratus prospero sibi eripi cursum recessit.